

STAMPED

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VI

Nr. 13

29

MARTIE

1925

In acest număr: După alegerea dela Reghin de Octavian Goga; Celis-
tul, poezie de Mihail Munteanu; Pentru restabilirea adevărului de Alexandru
Hodoș; Greșelile altora de P. Nemoianu; Intr'un castel dărâmat de Al. Lascarov-
Moldovanu; Idele lui Martie la Budapesta de M. B. Rucăreanu; Caleidosco p
electoral de M. Silvestru; Gazeta rimată: Explicații de Popa Ion din Agârbicium;
Insemnări: Alegerea dela Gorj; Biserica și politica; Români dintr'o bucată; Li-
bertatea presei; Paraziții coroanelor; Ce le-am promis?; Ochi pentru ochi...;
Societatea Scriitoarelor Române; Notițe bibliografice, etc., etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIAȚA CUZA VODĂ NO. 16

623

Un exemplar 10 Lei

Țara Noastră

După alegerea dela Reghin

S-a încheiat lupta, urna și-a spus sentința rostind triumful nostru . . .

N-am apucat încă să mă smulg din vârtejul impresiilor prea recente ca să pot reconstrui tabloul, îmi dau seama însă că niciodată aici în Ardeal nu s-a pomenit o mai înverșunată campanie electorală. Niciodată nu s-a dorit cu mai multă patimă și cu mai negru venin înfrângerea politică a cuiva, decât mi-au dorit-o mie acum și mi-au preparat-o cu-o ură frenetică foștii stăpâni ai Consiliului dirigent. Ori-cât m-ar pune pe gânduri deslănțuirea lor tulburată pe care n-aveam de unde s-o bănuiesc din examenele ce treceau pe vremea Ungurilor, totuși mărturisesc că le înțeleg svârcolirea dusă până la paroxism. Lăsând la o parte și laturea personală cu toate pricinile cunoscute, care slavă Domnului sunt destule, acești oameni s-au asvârlit în bătălia dela Reghin cu sentimentul precis al primejdiei apropiate. Ei au înțeles că de astădată e în joc legenda din care trăiesc și că sfârmată odată această poveste, ne mai având la îndemână altă justificare pentru existența lor politică, sunt înmormântați cu hârțiile în regulă. Acest mobil legitim al celui mai elementar egoism i-a strins laolaltă pe toți și le-a împrumutat obișnuita protestare de ultimă energie pa care o au toate agoniile.

Ce s-a întreprins împotriva mea din prilejul alegerii, e în adevăr o inovație la care nu mă așteptam nici în clipele mele de cea mai exagerată auto-prețuire. Niciodată nu-mi puteam închipui că în sufletul adversarilor săgețile ce-am aruncat au pătruns atât de adânc și că rostul meu le-ar inspira îngrijorări atât de cumplite . . . Când au mai făcut bieții oameni un asemenea efort de scrâșnire a dinților? Când s-a mai mobilizat de-așa fel presa negustorilor de tot soiul și când s-au mai repezit la cineva apașii călimarei cu-o furie așa de gras

retribuită, ca în săptămânile din urmă asupra subsemnatului? Aș vrea să mi se spună unde s-a mai angajat cândva un aparat de calomnii, ca la Reghin? Două săptămâni sute de indivizi m-au împroșcat în fața mulțimei într'un colț de țară. S-a pus la contribuție tot ce putea iscodi perversitatea subțire dela București în colaborarea cu mintea strâmbă a detractorilor indigeni. Mii de manifeste, mii de foi volante, mii de cuvântări și nenumărate șoapte, roiau împrejur și se așterreau ca o groznică avalanșă de muște columbace pe sufletul impresionabil al țaranilor noștri în prima perioadă a votului universal. Când toate perversitățile de ordin moral s-au epuizat, când d. d. Vaida-Argetoyanu au fost nevoiți să-și înghită oratoria sub valul de revoltă al unei mulțimi sănătoase, când canonicii din Blaj au pierdut partida în fața poporului, a venit în sfârșit argumentul palpabil al leilor care răscumpărau voturile...

Și cu toate aceste calomnii, s'au dat la fund.

Sunt zadarnice chelălăielile postume, pornite ca să scadă în fața opiniei publice o biruință. Stupida insinuaie a unei înțelegeri cu guvernul cade dela sine când știe oricine că în circumscripția Reghinului nu există nici o organizație a partidului liberal. Tot așa de gușată e și minciuna că în alegere aș fi învins numai susținut de numărul mare al voturilor ungurești, când adevărul e că aceste voturi s'au repartizat în mod egal la amândoi candidații, după-cum se vede din rezultatul publicat pe secții...

Nu! Secretul biruinței dela Reghin e foarte simplu și foarte normal. El nu face decât să confirme tot ce s'a scris de trei ani în coace în coloanele acestei reviste. Lumea din Ardeal e sătulă până în gât de arendașii trecutului și-o vie dorință populară se ridică în toate colțurile pentru reîntegrarea lor în bine primitoarea obscuritate. Legenda era spartă de mult, la Reghin nu i s'a dresat decât procesul verbal. Dincolo de târguielele d-lui Maniu și dincolo de spiritul aventurier al gladiatorilor de urne de talia popii Man, aici țîșnesc forțe proaspete cu rădăcinile bine înfpte în sufletul sănătos al maselor.

De-aceea ce se petrece astăzi e rezultanta unui determinism implacabil care-și face cursul. Sunt ridicole și tânguiriile și amenințările. Ne vom însărcina la ori-ce ocazie să dovedim acest adevăr, cându-le întâlniri ori unde adversarilor noștri.

Cu satisfacția ce ni s'a dat pentru luptele de ieri și cu încrederea în marile transformări ce vor veni, mergem înainte.

OCTAVIAN GOGA

Celistul

Ușor se 'nfiripează poemul episod,
Culcându-și leitmotivul în trilurile clare,
Când, sus, în albastre plutind din zare'n zare,
Celistul, beat de tonuri, e geniu și rapsod.

Violele urnite de-un flaut păstoresc,
Angelic îi urmează avântul către soare:
Celistul, tot mai tânăr, dă suflet și culoare,
Acordurilor brune ce ard și se topesc ..

Orchestra însă-î smulge avântul temerar
Și'n valul armoniei recade cu încetul,
Ca'n fundul unei ape o stea mărgăritar.

Dar strigăte de-alamă lovesc în infinit l...
Celistul își înfine sonor și-adânc regretul
Și'n valul armoniei dispăre ca un mit...

MIHAIL MUNTEANU

Pentru restabilirea adevărului

— Alegerea dela Reghin —

D. Octavian Goga a învins în alegerea dela Reghin. Acest sfârșit l-am prevăzut din vreme, cântărindu-i toate consecințele. Adversarii noștri se silesc acum să-l răstălmăcească, știrbindu-i înțelesul. Vom încerca, prin urmare, să punem lucrurile la punct.

Noi am intrat în luptă, la Reghin, ca să distrugem în văzul tuturora, o urâtă legendă. Așa zisul partid național din Ardeal, manevrând pe tot întinsul țării o haită de profesioniști ai urnelor, se declarase invincibil și trâmbița pretutindeni atotputernicia sa electorală. În coloanele ziarului *Patria* din Cluj, căruia îi ținea isonul onesta presă româno-semită din strada Sărindar nu se mai sătura ironizând „partidul celor șase averescani” dela *Țara Noastră*. Încăpută pe mâini pricepute minciuna își croise drum în lume, și mulți cetățeni cumsecade de pe cele două părți ale Carpaților, cetitori din greșală sau din obișnuință ai suspomenitelor gazete, credeau într’adevăr, că demagogia lacrimogenă a părintelui Dumitru Man din Gherla și realele însușiri de bătaș ale doctorului Aurel Dobrescu dela Brașov au determinat demult o fanatică solidarizare în jurul comitetului de o sută a tuturor alegătorilor din Ardeal. Îndărătnica hotărâre pe care o luasem, de a ne război împotriva tuturor rătăcirilor politice dela noi numai cu arma civilizată a argumentului, a fost socotită mereu drept o evidentă inferioritate de forțe. Rezerva noastră cumpătată față de ultimele alegeri parțiale, — consecință logică a atitudinii pe care partidul poporului o adoptase față de parlamentul actual, — a fost prezentată ca o mărturisire a propriei noastre slăbiciuni. Ceata oțelită a teribililor electori ne arunca neconținut îngâmfata lor sfidare...

Legenda trebuia spulberată. Astfel, am luat asupra noastră această neplăcută însărcinare. Știam prea bine cu ce fel de adversari vom avea să ne întâlnim. Cunoșteam toate metodele de luptă, cu cari se vor repezi asupra noastră gălăgioșii gladiatori. În privința aceasta, n'aveam dreptul să ne facem nicio iluzie. Întâmplări recente ne stăteau dinainte, arătându-ne limpede cum înțelege să opereze partidul național în asemenea împrejurări. Și nu ne-am înșelat. Din prima zi, cea mai brutală revărsare de injurii a inundat liniștile comune dela poalele Gurghiului, infectând pretutindeni atmosfera de cuviință a satelor noastre cu veninul pestilențial al calomniei. Părintele Man, însoțit pretutindeni de ceata sa cuvioasă, și-a făcut pe deplin datoria. Unsuosul călugăr, spurcându-și pentru un blid de linte haina sa preoțească, s'a tăvălit noaptea prin cârciumi cu țărani, răscolind cu vorba sa mieroasă drojdiile băuturii și biciuind cu născocirile sale perverse cele mai josnice instincte ale mulțimei.*) D. Aurel Dobrescu și-a mobilizat deasemeni forțele sale. În fruntea detașamentului său de bătăuși, recrutați pe sprinceană din mahalaua Scheiului, cu ajutorul cărora nu demult luase cu asalt localul de votare din Dej, spărgând urna cu ciomagul și maltratând până la sânge pe bătrânul protopop Herman, acest domn Dobrescu a descins țanțoș pe teren, trimițându-ne vorbă că „va fi mai rău decât la Dej“ și că „ne va muta fălcile“, la toți. (Întâmplarea a vrut ca lucrurile să se petreacă altfel, dar aceasta n'a fost decât o confirmare a proverbului cunoscut, care nu vrea să împace totdeauna socoteala de acasă cu cea din târg.) Însfârșit cași cum n'ar fi fost de ajuns, pentru răpunerea noastră, calomniile unuia și bătă celuilalt, a fost chemat la fața locului și d. C. Argetoianu, artileria grea a partidului, care n'a mai reprezentat, de data aceasta, pumnul strâns care amenință, ci mâna generoasă care împarte . . .

Dându-și seama de tâlcul politic al alegerii dela Reghin și cântărind cum se cuvine consecințele definitive ale unei eventuale înfrângerii, partidul național și-a mobilizat cu disperare toate forțele, și a anunțat prin foile sale că va lupta împotriva dlui Octavian Goga, pe viață și pe moarte.

Partidul național s'a întors dela Reghin complect înfrânt. Nu-i mai rămâne acum altceva, decât să comenteze cauzele dureroasei căderi. Aceasta e soarta tuturor învingșilor. Să explice pentru ce n'au biruit. Poate că așa am fi făcut și noi, dacă dl Octavian Goga, obligat să ține piept minciunilor, teroarei și corupției, n'ar fi fost ales. Cum o să cerem noi astăzi partidului național, să recunoască, în chip loial

*) Cele afirmate aci corespund întocmai cu realitatea. Nu numai că d. Man s'a datat cu frenezie la o asemenea propagandă nocturnă, dar a avut de suportat din această cauză și unele consecinți dezagreabile Astfel în noaptea de 18 sept 19 Martie, a fost dat afară pe brânci din cârciuma satului Ibănești. Oamenii, aflați acolo și-au exprimat astfel părerea, foarte îndreptățită, că o față bisericească n'ar trebui să se coboare niciodată până la teigheaua cu rachiu.

și sincer că puterea sa electorală s'a dovedit a fi un ridicol mit provincial? Nu se poate... Oricât de limpede și de covârșitoare ne-ar fi fost biruința, acest miracol nu s'ar fi întâmplat.

E foarte firesc, prin urmare, ca ziarele partidului național prin nenumăratele lor articole, și oamenii partidului național prin interminabilele lor discuții la colț de stradă, să caute să micșoreze succesul partidului poporului și să tăgăduiască semnificația alegerii dela Reghin. În această campanie de ponegrire se aruncă însă, în continuare, atâtea inexactități și se denaturează cu nerușinare atâtea rezultate evidente, încât o intervenție din partea noastră devine acum necesară pentru însuș respectul adevărului. Măcar de aci, din paginile acestei reviste, publicul românesc, zăpăcit de îndrăznești mistificare reportericească a tuturor kongmanilor, brăniștenilor, paikerilor și agârbicenilor dela București și dela Cluj să cunoască realitatea și să ne judece pe toți.

Acuzările cari ni s'au adus sunt cunoscute. Am fost învinuiți, în primul rând, că ne-am vândut țara partidului maghiar, ca să câștigăm sufragiile compromițătoare ale alegătorilor unguri. Ni s'a spus că am deslănțuit lupta confesională, asmuțind pe ortodocși împotriva uniților. Suntem trași la răspundere, înfățișat, pentru usturătoarea lecție, pe care câțiva țărani au aplicat-o, în cursul campaniei electorale unor provocători scandalagii.

Să răspundem, cu fapte și cu cifre, acestor palavre de circumstanță.

Partidul liberal, dorind să lase liber câmpul de luptă n'a pus candidat în alegerea dela Reghin. Această împrejurare a risipit dela început orice bănuială cu privire la exactitatea rezultatului. Pentru întâia oară decând guvernul actual prezidează alegerile în Ardeal, votarea s'a terminat în aceeași zi, urmând fără nicio întrerupere, în prezența delegaților celor două tabere închizându-se urna înainte de a se face noapte. Procedându-se astfel, orice posibilitate de fraudă a fost înlăturată, și, cel puțin această scuză a adversarilor, că li s'au furat voturile, n'a mai fost posibilă. Am auzit însă altele. Vreme de două săptămâni ni s'a tot cântat și acest refren mai stăruie și acum, că dl Octavian Goga a fost susținut de organele administrative. Ba *Gazeta Transilvaniei* a publicat — în extenso! — un așa zis „ordin” al prefectului din Târgu-Mureș, prin care jandarmii și pretorii erau scemați să „închidă ochii la abuzuri”, să „arest ze fără motiv oamenii partidului național”, să „oprească adunările lor pe sate” și să „urmărească în deosebi pe dl Vaida”. Ei bine, nu numai că un asemenea ordin idiot n'a existat niciodată, dar, din întâmplare, prefectul din Târgu-Mureș, dl Maier, nici n'a fost la reședința sa în timpul alegerilor, fiind chemat în interes de serviciu la București. Adunările partidului național, dinspre partea administrației, s'au putut ține deci în toată libertatea, și niciunul din oamenii dlui Vaida n'a fost arestat. Dealtfel, măceri, în presa Iuliu Maniu nu s'a precizat niciun fapt, dar absolut niciunul, de pe urma căruia să se tragă măcar o umbră de concluzie în favoa-

rea basmului despre ajutorul guvernamental. Administrația nu s'a amestecat sub nicio formă în lupta celor două partide de opoziție; astfel, partidul național a profitat și el în aceeaș măsură de absența unui candidat liberal.

S'a exploatat îndestul, în al doilea rând, și povestea întrigilor confesionale, afirmându-se că d. Octavian Goga, sprijinindu-se pe concursul preoșimei, a semănat zăzania printre credincioși și a asmuțit pe ortodocși împotriva uniților. Această intrigă de prost gust, în care provoslavnicii redactori dela *Adevărul* și *Lupta*, fii cucernici ai bisericei lui Cristos, au amestecat cu plăcere și numele patriarhului Miron, nu se poate ținea nicio clipă în picioare. N'aveți decât să examinați rezultatele parțiale, dela diferitele secții de votare din circumscripția Reghinului, și veți vedea, că *tocmai comunele unde populația e greco catolică au votat în bloc cu d. Octavian Goga*. Astfel, la secțiile de votare *Hodac și Iablenița, unde marea majoritate a țăranilor aparțin bisericei unite, d. Octavian Goga a cucerit 810 voturi dintr'un total de 920 votanți*. Nu vi se pare ciudat acest amănunt, și nu constituie el o dovadă limpede, că în alegerea dela Reghin nu s'a făcut din partea noastră nici un soi de confesionalism? Nu se poate spune însă tot astfel din partea adversarilor nostri, cari au asvârțit pe arenă, conducători ai clerului unit, îndemnându-i să prefacă amvonul în tribună electorală, punându-i să schimbe predica în imprecățiuni politice și îmbrâncindu-i, cu toate ornatele de zile mari, în gălăgia rău miro-sitoare a localurile de băutură. Precizăm aici, că s'au pretat la acest rol de agenți ai dlui Voicu Nițescu, *mai mulți canonici din Blaj, din Gherla și din Lugoj, în frunte cu reverendissimii domni Coltor, Macavei și Sâmpăleanu, cari au depus tot atât zel în injurători și necuviințe ca oricare dintre „corțeii“ cu ziua tocmiți de partidul național.*

Venim acum și la voturile populației ungurești. D. Albert Honigman, care a învățat aritmetica dela unchiul său, cărnățar urduros din Târgul-Cucului, socotește foarte serios, că din cele 3416 voturi întrunite de d. Octavian Goga „cel pușin“ 3000 sunt ale alegătorilor maghiari, așa că directorul *Țării Noastre* n'a întrunit decât 416 voturi românești. Nici răposatul zaraf n'ar fi calculat așa de bine, dacă ne gândim, că în toată circumscripția Reghinului nu sunt decât 2000 alegători unguri, dintre cari abia dacă au venit la vot 1000, și că numai într'o singură secție de votare, la Ibănești, unde nu se găsesc decât 4 (patru) maghiari, d. Octavian Goga a obținut 628 voturi din 736 votanți. Incolo, oricât ar striga *Patria* bunului părinte Agărbiceanu că d. Octavian Goga e „alesul ungarilor“, voturile acestora s'au împărțit între candidații celor două partide. În toate comunele unde au votat alegători unguri, partidul dlor Maniu și Vaida s'a bucurat de simpatii declarate, întrunind voturi foarte numeroase. Așa de pildă, *la secția de votare Aluniș, unde au votat 470 alegători unguri, partidul național a întrunit respectabilul număr de 281 voturi!* E limpede, nu-i așa? Dar mai e și altceva, dacă voturile maghiare au fost astfel divizate în orașul Reghin, și la Brâncovenești și la Morăreni, — la această din urmă secție partidul național a avut 365 voturi din 555,

— în schimb sașii au sprijinit în mod evident pe candidatul partidului național. Astfel, la secția de votare Ideciul de jos, unde sunt înscrși 524 alegători sași, *partidul național a întrunit 301 voturi, adică totalitatea* voturilor exprimate de sași. Aceasta nu e frazeologie de gazetă, care poate fi trasă de păr într'un sens sau altul prin simple afirmări îndrăsnețe, ci însuș glasul zdrobitor al cifrelor, pe care oricine-l poate tâlmăci, fără ajutorul dlui Albert Honigman și al părintelui Agârbiceanu!... Acest concurs al minorităților în favoarea partidului național nu trebuie să mire, de-alminteri, pe nimeni, dacă ținem seamă de angajamentul solemn luat pretutindeni de oamenii dlor Vaida și Măniu, că vor respecta, când vor veni la guvern, promisiunile dela Alba-Iulia, dând complectă autonomie politică și administrativă sașilor și maghiarilor din Ardeal. Partidul național s'a aventurat în această privință, într'o criminală supralicitație de privilegii, despre care se vor aduce, probabil, la Cameră, sdrobitoare probe materiale.

Partidul național s'a plâns de violențe, deși *Lupta* însăș recunoaște că alegerea s'a scurs relativ în ordine. E bine să se știe, pentru lămurirea tuturor, că acei cari au provocat singurul incident violent, petrecut cu două zile înainte de alegere, în comuna Hodac, au fost tocmai d. Aurel Dobrescu și oamenii săi, cari, exasperați de câteva întreruperi, *au sărit cu toporul asupra pașnicilor ascultători**) Agresorii au fos puși repede la locul lor, se înțelege, și însuș d. Aurel Dobrescu a suferit consecințele violenței sale programatice; dar, dovadă că lecția n'a fost de prisos, e împrejurarea că *scandalagii partidului național s'au cumiñfit și scena nu s'a mai repetat nicăderi*. Dealtfel țărani din Hodac, înaintea cărora s'a desfășurat conflictul, au fost cei mai competenți judecători. Ei au dat partidului poporului, în alegere, 400 voturi din 511!...

Noi nu ne plângem de nimic. Constatăm numai înspăimântătoarea negustorie de voturi, pe care dnii C. Argetoianu și Alexandru Vaida au instalat-o, fără pic de rușine, întrun biet colț de țară al Ardealului românesc. Unde n'a mai prins nici infamia, nici regionalismul, nici amenințarea, s'a deschis o rușinoasă tarabă a conștiințelor, ademnindu-se cu risipă de bani grei, câțiva oameni săraci și necăjiți. Din nenorocire, legea electorală a Consiliului dirigent, ușurează această manevră murdară. Alegătorul, care prezintă președintelui numai plicul cu buletinul candidatului pe care-l votează, poate să plece din locul de vot cu buletinul celui alt candidat, demonstrând astfel celor de afară felul în care a votat. Așa s'a procedat la Reghin, sub directa supraveghere a dlor Alexandru Vaida și C. Argetoianu, care au venit dinadins la fața locului, cu sacul de bani, pentru a realiza această operație delicată. Agenți de-ai partidului național erau postăți în diferite puncte, și plăteau pentru fiecare *buletin alb* al dlui Octavian Goga, o sumă care a variat în decursul alegerii dela 100 până la 500 lei. Pentru a nu mai rămânea nicio îndoială asupra celor spuse mai sus, vom preciza, că făptuitorii au fost prinși în flagrant delict, că s'au

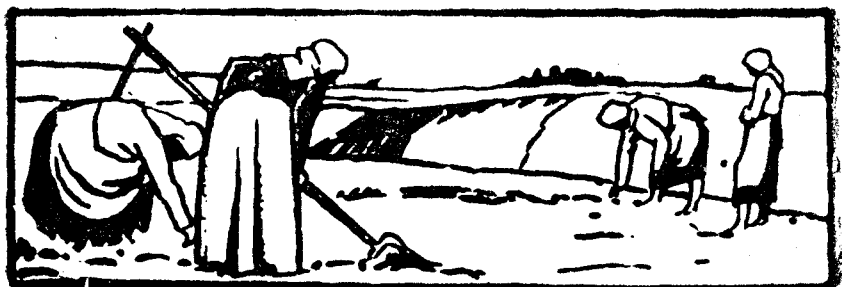
*) Faptul provocării a fost consemnat în proces-verbal și corpul delictului s'a găsit asupra unuia dintre agresori.

confiscat buletine pe dosul cărora alegătorii iscăliseră de primirea banilor, și că există mărturisiri complete, scrise și iscălite de către cei cumpărați, din cuprinsul cărora reiese în toată goliciunea ei incalificabila apucătură.

Mai mult, ce să zicem despre alegerea dela Reghin? Am înfruntat cea mai desuțădăluită sforțare electorală a partidului național, am ținut piept violențelor, am suportat cuvintele de ocară, am privit îngrijorați la risipa de bani și de rachiu din jurnl nostru, am sângerat în suflet vizând cum se coboară în mocirla electorală cele mai respectabile principii de unitate națională, și, împotriva tuturor provocărilor, am dat o luptă civilizată. N'am injurat, n'am calomniat, n'am distribuit beutură și n'am cumpărat niciun vot. In asemenea condiții, firește, n'am biruit ușor. Dar am biruit. De ici înainte, legenda fiind ucisă, ne luăm angajamentul s'o înmormântăm definitiv, pentru că morții rămași neîngropați sunt o permanentă primejdie, pentru sănătatea publică...

ALEXANDRU HODOȘ

Greșelile altora

Recunoașterea și relevarea greșelilor noastre proprii, care apasă asupra pulsației vieții economice ardelene, ne îndreptățește să ne aruncăm privirea și spre greșelile altora, punându-le față în față. Confruntarea lor poate să fie foarte utilă și uneia și alteia dintre părți.

Printre cei chemați să îndrumeze progresul nostru economic, locul de frunte îi revine guvernării însăși, secondată fiind de numeroasele organe speciale. Impotriva greșelilor celei dintâi, nu odată am eșit cu plângeri la rampa opiniei publice, spunând că factorii noștri conducători nu vor să-și plece urechea la durerile celor mulți și necăjiți. Efectul indirect pe care l-am ținut însă, nu s'a arătat. Guvernarea românească merge imperturbabil înainte, făcându-ne să înțelegem, că nu ea este pentru noi, ci noi pentru ea. Aproape ne-am resemnat în gândul, că nu putem lega nădejdi decât de factorii de categoria a doua, cărora și de data aceasta, dimpreună cu scoterea la iveală a unor greșeli din activitatea lor, le trimitem un nou și stăruitor apel de înțelegere a nevoilor dintr'un părăsit colț de țară.

Am răsfoit zilele acestea cu mult interes amănunțita dare de seamă a *Creditului Industrial*, o instituțiune menită nu numai să ajute opera de guvernare a statului, dar în multe privințe având scopul de-a o dirija în mod direct și independent. Interesul acesta al nostru nu este incidental, ci el a fost neîntrerupt, fiindcă după cum s'a spus la fondare și se recunoaște și în darea de seamă de care ne ocupăm, această instituțiune financiară a fost impusă mai ales de împrejurările din Ardeal și Banat. O jumătate de țară a urmărit deci cu cea mai vie atențiune noua epocă, ce trebuia să o inaugureze proaspătul factor economic. Tresărirea noastră a fost cu atât mai pronunțată și explicabilă, cu cât noul îndemn venea din partea oficială, în care suntem datori să credem.

Bucuria Ardealului și a Banatului a fost însă prematură. Paralel cu desfășurarea activității noului instituțiuni, treptat-treptat a scăzut și

Insuficiența noastră După un an, convingerea era generală, că nu este vorba de o instituție națională, menită să susțină și să realizeze un program de guvernământ, ci de o bancă ca oricare alta particulară, deși principalul ei fondator este statul. Operațiunile de un an ale acestui așezământ ne dovedesc încă odată, ce departe este în țara românească vorba de faptă. Acesta este un fenomen profund înrădăcinat al pământului, pe care nu-l putem stârpi cu una cu două.

Creditul Industrial, înainte de fondarea căruia s'au rostit cuvinte atât de frumoase și de înțelegătoare pentru nevoile Transilvaniei, s'a abătut dela programul inițial, chiar a doua zi după înființare, din momentul, când el s'a pus în slujba exclusivă a mării noastre industrii. Nu mai este, credem, o noutate pentru nimenea, că în acest câmp elemental românesc este aproape inexistent, și că în activitatea ei de un an, noua înjghebare financiară nu a întâlnit decât foarte rar și prea puțin români. Satisfăcând numai nevoile financiare de această natură. Transilvania românească nu a dat cu nici un pas înainte, și alături de ea la fel nu s'a putut consolida nici plăpânda stăpânire românească. La adăpostul prohibițiunii'or ridicate la granițele țării și alimentată cu credite și privilegii dinlăuntru, s'a putut consolida numai marea industrie minoritară, care, în loc să fie silită să amortizeze în favorul elementului românesc câte ceva din vechile ei privilegii, i se acordă altele în plus. Românii din Ardeal trebuie să primească fără drept de apel întreaga povară ce i-o impune acest ram de producție, strein lor, și care se ridică în fața lor ca o barieră de neînving.

Această latură a vieții noastre economice a fost discutată de atâtea ori, încât problema ar putea fi considerată ca deplin lămurită. Dacă revenim totuși asupra ei o facem cu gândul de a populariza o lozincă și un adevăr. Am dovedit în atâtea rânduri, că cele mai multe din mijloacele potrivite pentru ridicarea românilor la o situație materială mai bună au fost compromise dintru tot începutul. Printre acestea era și capitalul românesc, penetrat aici de aiurea, care prin întreaga sa mișcare de cinci ani nu a putut să ofere o mână de ajutor decât unui neînsemnat număr de indivizi, lăsând în voia Domnului soarta maselor. La fel a fost compromis și al doilea mijloc destul de important, menajarea capitalului intelectual românesc. Acesta este boicotat sistematic în domeniul producției mai înalte, închizându-i orice alte posibilități de viață decât cele tradiționale și oprindu-i accesul în tainele acesteia. De unde să mai sperăm deci inițiative proprii într'un câmp pe care nu știm, și nu avem cu ce-l cultiva?

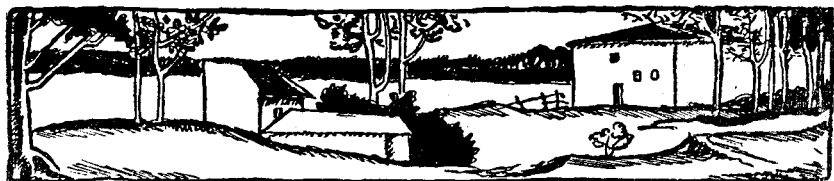
Și într'o direcție și într'alta instituțiunile noastre naționale, printre cari mai ales *Creditul Industrial*, puteau să ne dea un concurs foarte prețios. Dacă creditele ce se acordă s'ar condiționa de anumite obligațiuni — angajarea unui număr oarecare de funcționari tehnici sau administrativi români, — fixarea populației românești din orașele ardelenene s'ar putea îndeplini în decurs de câțiva ani, realizând prin aceasta cel mai apreciazabil act de guvernământ. Firește, acesta ar fi un program românesc, și ca atare nu-l vedem înșirat printre scopurile statutelor și a dării de seamă menționate. *Creditul Industrial* nu are

decât un program financiar, iar politica general românească pe semne nu-l interesează. Scopul său principal se mărginește la „nevoile mari ale întreprinderilor industriale din provinciile alipite, în special din Transilvania și Banat, unde ele erau într-o mai mare dezvoltare și care s'au găsit după război lipsite de sprijinul băncilor din metropolele fostelor imperii vecine; făcând să se simtă acuitatea lipsei unui așezământ de credite special pentru industrie. Toate operațiunile realizate în decurs de un an au ținut spre acest unic scop financiar; alte țeluri, societatea națională de credit industrial nu a văzut înaintea ochilor săi și alte strigăte de ajutor ea nu a auzit.“

Grație teoriei economiei politice, cu ușurință se poate găsi o scuză în ce privește această latură națională a chestiunii. Dar ea nu mai poate avea loc, când ne gândim la soarta micii industrii dela noi. Din statisticele cunoscute știm, că tagma meseriașilor noștri este cea mai chernată să sprească atât populația urbană cât și producția țării, mai târziu, poate să devie chiar reprezentanța marii noastre industrii naționale. De soarta lor însă cine să se ocupe? Guvernul acordă lucrări de aproape un miliard lei aur pe an exclusiv marii industrii minoritare și de nici un leu micilor industriași români. Pe aceleași urme calcă și marea instituțiune a *Creditului Industrial*, când acordă împrumuturi de peste 700 milioane marii industri din Ardeal și Banat și nici un milion întreg în decurs de un an pentru mica industrie din toată țara.

În lumina cifrelor de mai sus precum și sub raport românesc, *Creditul Industrial* nu poate deci să justifice nici legitimitatea concursului statului și nici caracterul său de societate națională. Activitatea lui de până acuma nu se deosebește decât foarte puțin de aceea a celorlalte bănci, urmărind ca și acelea rentabilitatea sigură și pe orice cale a capitalului său, oricât ar afirma contrarul cea dintâi dare de seamă anuală publicată.

P. NEMOIANU

Intr'un castel dărămat . . .

De multe zile lungi, boala îmi, sfârteca trupul, jos, de vale, la Nămolosa . . . Era cald ca 'ntr'un cuptor, — în aer plutea praful nisipos răscolit de oameni și de cai, — miliarde de muște și de fânțari făceau viața de nesuferit, — toate drumurile erau răscolite de ghiulelele nemțești, și cu toate acestea nimeni nu se dădea bătut . . . Boleau soldații de friguri, în adâncurile pline de apă ale tranșeelor sau pe prispele ruinate ale caselor, care fuseseră odinioară case, — își frământau durerea măruntaelor pe sub umbra firavă a copacilor mâncați de omizi, — dar niciunul nu voia să plece . . . Cuprins până în adâncul mădularelor de ferbințeala boalei, cu glasul stins desăvârșit de-o tusă chinuitoare, cu capul încins în brâu ferbinte de oțel, — rătăciam printre soldații din tranșee și, lăsându-mă încet jos, lângă ei, îi întrebam de „dorul“ lor:

— „Ce mai zicēți voi, băeți?! . . .“

Râmnicenii mei, cu obrazul uscat, dar sănatos, se aflau în preajma locurilor lor: de unde stăteau, în tranșee, până la satele lor cutropite, abia dacă era depărtare de-o alergătură bună, și atât . . .

Îmi răspundea vremul:

— „Ce să zicem, domnule căpitan? . . . Nu ne lăsăm nici morți până n'ajungem „coala“ acasă . . .“ și cu mâna arăta undeva, cam unde credea el că vine „acasă“ . . .

Pe urmă vorbeam multe, — și în huiala afundă răscolită de chinina din mine, auzeam vorbirea lor, ca pe o svoană ce venea de auirea, din cuprinsul cel fără hotară ale neamului acesta. Stăteam răzimat de peretele umed al tranșeei și ascultam:

— „Noi, vasăzică, știm și noi ceva . . . Așa suntem făcuți: să părem că nu știm . . . da' noi: știm . . . Am auzit noi că iar ni se drămăluște pustiul ista de pământ . . . Se ciartă boerii, vasăzică, pentru țărna asta păcătoasă: și zice că nu ni se cuvine . . . blăstămata! . . . Da' noi tăcem . . . și iaca, am venit la *ofânsivă* . . . Și doar morți să ne dăm . . . Almintrelea: *neam!* . . . Și-om ajunge noi acasă . . . Să găsim noi copiii noștri, și nevestele . . . și pe urmă, ne punem noi să facem cele de trebuință, — vasăzică să ne întemeem mai bine *hopodăria* . . . c'acuș am *văzt* noi ce mai lucru de *ninica* îi și viața asta . . . Da' boerii, adicătelea, se

ciartă pentru pământ... Mânie pe Dumnezeu, domnule căpitan, zău așa... mânie pe Dumnezeu... Da' noi, vasăzică, suntem proști și nu înțelegem...“

Oprindu-se din vorbă, oșteanul luându-și respirația, pecetluia vorbirea cu un oftat: — „Da' noi, nu ne lăsăm nici morți până n'om ajunge „coala“, acasă...“ și iar îmi arăta un loc din păretele umed al pământului, care ne înfășura pe toți într'un mormânt deschis.

Pe deasupra noastră vâjâiau ascuțit ghiulelele nemțești și sburau aeroplanelle, — dar acestea păreau o joacă și nimic alta... Căldura și tresărarea pe care ni le dădea gândul că în curând, vom ajunge acasă, și, mândri vom descătușa din ghiarele murdare ale cutropitorului pe ai noștri, — ne făceau să nu ne pese de nimic: nici de boală, nici de tunuri, nici de moarte... În aiureala pe care mi-o dădea boala stând, sub un copac din spatele tranșeei, aveam viziunea nebunească a unui gigant umil și nedrăptățit, care se înalță năprasnic în zarea vremii și ridicând un pumn de ciclop îl prăvale rar și apăsat asupra un lanț de sclăvie, care încinge pământul lui... Auzeam isbitura pumnului, în grohăitul afund al exploziilor, — auzeam tresărarea dureroasă a lanțului isbit, în răgăiala mitralierelor și'n huetul aeroplanelor... Și mi iubeam atunci neamul cu înzecită putere, — și, cu lacrimi de entuziasm așteptam clipa când, ajungând la ai noștri, cei căror le uitasem și chipul de atâta gând la ei și de atâta dor, — să le zicem: „noi suntem, — noi, dragii noștri frați...“

* * *

Dar, — nu ne fu dat să ajungem... După trei zile de bombardament diavolesc, după trei zile, care ni se părură viacuri de așteptare, — într-o noapte cu lună și cu stele, ne veni porunca de *retragere*... Rămânând atunci un biet om, boala mă doborî: căzui pe nisipul plin de bălegar, — și fără lacrimi, plânsei destinul tragic al Ciclopului mereu înșelat... *Retragere*... Și, de sus, de unde, de săptămâni întregi stătea tăcut dar semeț, — oșteanul nostru căzu în noroiul unor tranșee trăgătoare, — în mocirla cleioasă a neputinței...

Pe urmă, sub ploaia șrapnelelor, luarăm drumul pribegiei îndărăt: trecurăm Siretul și, mergând ca sobolii noaptea, ne odihneam ziua prin satele pline de Ruși beți și de chesoane părăsite, — și iar pribegeam noaptea... Cu trupul sfărâmat desăvârșit și cu sufletul aproape sburat din încăperea lui nemernică, — mă târam după oaste, neștiind ce-i cu mine și ne mai voind să cuget: toate aveau un gust amar și nu știu de ce, înecăcios...

Și iată popasul nostru în lunca Siretului, pe locuri care, ca într'un vis rău, mi se părea că le cunosc... Ridicai fruntea și, deodată mă dumirii: eram pe lacurile copilăriei mele... Lunca Siretului, din preajma Movilenilor tecuceni!... Pe-acolo, în vremea înfundată în trecut, veneam cu tata, — și apoi singur, când tinereța prinsese aripi... Și-acum, după ani și ani, călcăm pământul acesta, ca un pribeg fugărit, de nenoroc, alături de alți pribegi...

Oprirăm acolo câteva zile... Boala îmi răvășea și cele de pe urmă puteri... Nu mai mâncam, ci numai, în plină vară, nespus de călduroasă, tremuram de frig și tușeam ca un ofticos... Nici eu, și nici cei din jurul meu nu puteau pricepe de ce stăteam acolo și nu-mi căutam de sănătate... Îmi era tot una, acuma: dacă nu ajunsesem măcar până în dreptul locului unde ai mei zăceau așteptându-mă, — putea să vie și moartea... Ei și?!... Ce lucru mare mai era și viața mea?!... S'o ia pustial... așa cugetam stând pe prisma unei case părăsite și refuzând rugămintea sorei mele, care auzind de boala mea venise să mă ridice de acolo...

Și într'o zi, ridicându-mă de pe prispă și luându-mi binoclul pornii, fără știrea nimănui spre un loc cunoscut de mult de mine... Știam, acolo, în luncă, un castel, — așezat pe-o culme ușoară, înconjurată peste tot de sălcii... Acolo știam, că stă un grec bogat, care de zeci și zeci de ani, pornind de la vechil de casă, ajunsese mare stăpânitor de pământ românesc... Povestea lui o cunoașteam pe degete: eșit dintr'o mahala a Galațului cu un sfert de veac mai înainte, — având în buzunar abia din ce să mănânce două zile, și-a îndreptat pașii spre una din moșiile tecucene, unde, rugător și plecat, a cerut să fie orice: paznic de vite, chiar... Boerul l'a primit, — și zi cu zi, prin șiretenie, intrigă și lingușire, grecul s'a vârat adânc în inima boerului... Mai ales grija ce arăta de chivirnișeala boerească, bătând pe țărani pentru un bob de grâu risipit, — făcu pe boer să-l bage 'n sân... Și cine oare nu știe în Moldova tuturor nelegiuirilor, povestea vechilului care ajunge mai întâi arendașul boerului, iar pe urmă cum-părătorul moșiei scoase în vânzare, mai cu seamă din pricina unei îngrijiri a fostului vechil?!... În zece ani, grecul a devenit stăpân... Peste alți zece ani, era reprezentantul nației în Sfatul țării... Se 'nțelege ifosul, tăria și mai ales inima lui nelegluită pentru cei care-i făceau averea: țărani, slugile lui...

Iar pentru odihna trupului lui, — acolo, în lunca fermecată a siretului, și-a fost durat un castel de vară: scări de piatră, odăi de baie, de musafiri, turn de apă, grajduri de cai, remisă de trăsuri, — pe lângă nenumăratele odăi pentru el, nevastă și multele-i odrasle...

Urcând culmea ușoară, avui în față castelul grecului, — adică ceea ce fusese castelul... Căzut, ca punct de ochire, tocmai în drumul ghiulelelor nemțești, castelul era în plină ruină, iar, în primăvară, rușii din preajmă, desăvârșiră ruina, luând toată lemnăria... Singur turnul de apă mai stătea în picioare, sfărtecat și el peste tot... O scară de fier, ruptă în mai multe locuri, ducea până sus... Peste tot cărămizi risipite, moloz și bălării...

Mă oprii jos, la scara fărâmată cu totul... Siretul se vedea sclipind la răstimpuri printre sălcii... Dincolo, tranșeele nemțești ca niște râme, iar mai departe, într'o ciază, pâlcul Focșanilor...

Rămăsei sdrobot, — rezemându-mă de-o dărănatură... Priveam, și n'aveam nici un gând: boala singură îmi dădea aceiași fiori de frig... Prin urmare — îmi zic — acolo e vama cea netrecută, — iar

dincolo, sunt ai noștri, rămași sub căl. ai... Scoasei binoclul și apropiai mai tare zările... O ghiulea stingheră văjăi deasupra și căzu netrebnică, undeva în nisip... Priveam în jur, — și o îmbucurare sălbatică se furișa în nebiruita mea tristeță: castelului dărâmat... Atunci mă prinse năzuința să mă urc sus, la turnul de apă... Tărându-mă pe scara de fier, — sărind, cu puteri nebanuite peste spărturile scării, — acățându-mă de scorburile ruinei, — ajunsei sus: în dreptul unei spărturi... De acolo se vedea bine. Ținându-mă cu o mână de-o vergea de fier care atârna în lături, potrivii binoclul, să mă uit bine, să sorb cu toate puterile un pământ și o zare, pe care, în clipele acelea, eram încredințat că n'am să le mai văd și n'am să le mai calc niciodată... Vedeam pâlcul Bilișșilor, — dincolo Suraia, — dar în stânga, mai departe: Focșanii, unde erau ai mei... Amețeala unei tresăriri, mă făcu să șovăesc... Lăsați binoclul să-mi atârne de gât și apucându-mă cu amândouă mâinile de ruină, mă trezi blestemând... Tot atunci altă ghiulea văgâi mai aproape, iar mitraliera începu să toace, undeva, în sălciiile din față... Mai privii încă odată spre zare și mă lăsați jos, atârându-mă de fiarele care stăteau încârligate, ca niște brațe care se întind trudnic spre ceva neajuns...

O răsvrătire neputincioasă și ridicolă, îmi cerca sufletul: priveam ruina, și'n povestea ei de zeci de ani, deslușeam urgii și blesteme, nelegiuiri și răutate... Luai o cărămidă ciopârțită și, fără știre, o aruncați cu furie într'un zid pe care însă se mai vedea o rămășiță de pictură... zisei:

— „Să te bată urgia până ce piatră pe piatră să nu mai rămână din tine!..“

Doborât de boală și de trudă zadarnică, scuturat de friguri afunde, căzui pe o grămadă de moloz, neputând nici măcar să p'âng...

Acolo mă găsi, spre seară, soldatul meu nedespărțit bâiguind în ferbințele unei boli care nu mă cruța...

L'am luat de gât și, rezemându-mă de el, mă coborâi în sat, pe când cerul de vară se umplea de stele... Ca în vis, văzui trecând pe lângă mine, un ofițer din altă trupă, întrebându-mă ce mai fac: nu l'am recunoscut... Trupul și sufletul meu rătăceau pe drumuri neștiute...

Și într'o altă zi m'am trezit într'un spital din Tecuci, îngrijit de mâini bune de frate, dar răvășit tot, de boală și de neputință... — și blestemând un castel ruinat, care stătea în lunca Siretului, ca un semn de nemernicie...

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

Idele lui Marte la Budapesta

— Intre trecut și viitor. — Manifestațiile din piața Libertății. — Un jurământ maghiar. — Propaganda în străinătate — Incurcăturile financiare. —

„Idele luni Marte“ sunt considerate în Ungaria ca epoca renașterii maghiare din anul 1848, când vijelioasele idei de eliberare politică și sufletească au pornit din Paris pătrunzând până în îndepărtatul Orient. În Ungaria stăpâna pe acele vremuri cea mai tirană pătură socială, a nobilimei, care își zicea ea însăși: *națiune politică*. Drepturi civice s'au dat de-atunci și poporului, dar ele există numai pe hârtie, căci în realitate n'au fost împărțite în plenitudinea lor nici odată. Iobăgia, ce e drept, s'a suprimat, dar sclavia modernă se manifestă mai evident decât ori și când. Astăzi lucrurile nu s'au schimbat prea mult. Câteva sute de familii aristocrate, împreună cu elementele mercantile, cari au luat locul nobililor scăpătați, prin organizațiile lor puternice împiedică sistematic realizarea oricărui principiu democrat, impus de postulatele consacrate ale timpurilor noi. „Egala suportare a sarcinilor publice“, iată de pildă o pretenție a anului 48 care este și astăzi actuală, căci clasele privilegiate se sustrag dela obligațiile pe cari le au față de țară. „Libertatea presei“, glăsuia un alt postulat. Presa însă este încătușată și acum, drept dovadă înregistrăm o statistică a sentințelor rostite de Tribunalul din Budapesta (Curtea cu jurați este suprimată în baza dispozițiilor excepționale inaugurate în cursul războiului), cari au amendat pe

„Az Est“	la 1 an	și 63 milioane cor.	{ Amintitele gazete aparțin toate opoziției, fapt care sfidează principiul „egalității înaintea legii“, care s'a pretins asemenea în 1848.
„Esti Kurir“	la 7 luni	și 50 milioane cor.	
„Világ“	la 6 luni	și 40 milioane cor.	
„Magyarság“	la 4 luni	și 10 milioane cor.	
„Népszava“	la 4 ani	și 29 milioane cor.	

„Intruniri publice libere“ se cereau atunci; anul acesta poliția a interzis socialiștilor și democraților să sărbătorească „idele lui Martie“ înaintea simbolului libertății, la statuia poetului Petöfi.

În general, opinia publică a țării e de comun acord, că programul revoluției din 1848, după 77 de ani, ar trebui în mod logic să aparțină amintirilor; cu toate acestea, ele formează și azi o via revindicărilor de drept cetățenesc, constituind pentru viitor un miraj al principiilor democratice.

Ziua de 15 Martie n'a fost proclamată oficial de ocârmuitoarii fostei Ungarii ca sărbătoare națională, din condescendenți față de casa domnitoare a Habsburgilor, care a înăbușt revoluția din 1848. După șase ani de independență, conducătorii Ungariei n'au reparat prin legiferarea Adunării Constituante, depozitarea tuturor drepturilor suverane, acest defect de ordin politic național, fapt care dovedește, că rădăcinile din care crește loialitatea față de Habsburgi nu sunt încă operate.

Astfel, această zi s'a prăznuit numai de către organizațiile socio-culturale, de către formațiunile studențești-camaradărești și de partidele național-creștine sau ebredeiste, din opoziție.

* * *

Orice manifestație patriotică națională actualmente își are punctul inițial la statuile iredentiste din piața Libertății. Aici se așează coroane simbolice, se cântă cântece și imnuri patriotice și se rostesc discursuri lapidare, incendiare și sombre. Așa s'a procedat și la „ideile lui Martie“. Din seria manifestațiilor remarcăm pe aceea care a avut loc în Vigadó, organizată de studențimea universitară în frunte cu *Federația Turul*. „Palatinul“ acestei Federații, dl Török Miklos, a invitat tinerimea să depună jurământ, „că va răsbuna toate chinurile la cari sunt supuși consângenii lor din regiunile deslipite“.

Episcopul evanghelic Alexandru Raffay a prezentat celor de față, noile douăsprezece puncte ale națiunii maghiare, revindicări pătrunse de intransigență națională și de șovinism exclusivist. Punctul al doisprezecelea este redactat astfel: „*pretindem unirea nu numai cu Transilvania, ci cu toate teritoriile jurate, vrem ca nici un om maghiar să nu facă serviciu militar în teritoriile devenite țări străine în urma Trianonului, ci numai în patria străbună milenară*“.

Punctul culminant al sărbătoririi acestei zi a fost întrunirea „Ungurilor cari se deșteaptă“, organizată împreună cu formațiunile studențești-camaradărești la statuia lui Petőfi. Ocaziunea festivă a fost „apărătorul de rasă“, deputatul Lehner-Lendvai, de origine șwab. Dânsul a declarat că ungurii, actualmente, sunt umiliți și rușinați. Rușinea aceasta biciuește fața maghiarilor cari stau în fața statuei lui Petőfi, al cărui mormânt se găsește la Ferihaz, călcat de opinca unui popor străin de tâlhari. Un jurământ mut să oblige pe toți ungurii, ca acest mormânt să-l transforme din nou în pământ unguresc!..

În anii trecuți „ideile lui Martie“ au dat prilej la manifestații sângeroase, și topoarele operau cu rezultat pipăibil printre capetele ovreilor și prăvăliile lor. Anul acesta manifestațiile au decurs mai calm,

cu un netăgăduit sistem, care arată că s'a recurs numai la mijloacele propagandei pentru menținerea spiritului războinic și național.

* * *

Aparențele intermitente, cari ar arăta, că în conducerea oficială și în opinia publică ungară isbutește să se manifesteze un spirit înțelgător al realităților față de statele vecine, au fost de scurtă durată. Noi românii am fost obiectivul unei violente campanii concentrice, fără scrupule în alegerea mijloacelor, care s'a degradat până la trivialități. În repețite rânduri, cu prilejul încoronării regelui Ferdinand, al conflictelor de frontieră, al chestiei optanților și mai recent pe tema emgrărilor din Transilvania, România a fost atacată cu ultima furie. Am mai amintit, că evenimentele dela noi trec printr'o retortă de denaturare până ce ajung la Budapesta. Aici, ele emană dela Biroul presei sub formă de interpretări, pe cari le exploatează organele de propagandă pentru străinătate și presa de diferite nuanțe din interiorul țării. Declarația ministrului nostru de externe Duca, conform căreia s'ar fi facilitat emigrarea din România a elementelor nemulțumite cu actualele orândueli, a răscolit toate primiriile pătimase ale acestui popor. România a fost prezintată ca și când acolo s'ar face trafic cu carnea vie a ungurilor, o deportare forțată a populației băștinașe. Seria articolelor pornea dela „editoriale“ până la „știrile zilei“, cu titluri variate și insultătoare. „*In jurul opincei volahe*“, „*Țara tâlhariilor*“, „*Morala balcanică înghite pe unguri*“, „*Duca, eroul panamalelor de emigrare minte și pervertește*“, etc. etc.

Frazele stereotipe din acest material de propagandă arată limpede, că atacurile sunt plămădite în oficina dela prezidenția Consiliului de miniștri. Concomitent cu ieșirile extrem de violente ale presei interioare au apărut aceleași injurii la adresa noastră în ziarele din străinătate, mai ales după protestarea dlui I. G. Duca împotriva cheltuelilor excesiv de urcate care se înregistrează în bugetul Ungariei. *Neue Züricher Zeitung* din Elveția, ziare ca *Reichspost* din Viena, în *Extrablatt*, în *Deutsche Tageszeitung* și în *Frankfurter Zeitung*, *Bohemia* din Praga și jurnalele ungurești din Slovacia și Serbia au contribuit cu sârgu nță ca numita campanie să fie desăvârșită. De unde d spune Ungaria de atâtea resurse pentru propaganda sa? Răspunsul ni s'a dat prin discursurile neobosite ale deputatului Strausg István, fost președinte al Inaltei Curți de Conturi, cel mai priceput interpret al dreptului bugetar. Dânsul a luat cuvântul în repețite rânduri la desbaterea „*apropriațiunei*“ (autorizarea guvernului de a apuca bugetul). Acest proiect de lege autoriză pe ministrul de finanțe să întrebuițeze unele venituri pentru alte scopuri, decât cele prevăzute în buget. Tot acest proiect a urcat fondurile secrete dela 30 de miliarde la 50 miliarde (120 milioane lei), suprimând în mod anticonstituțional dreptul Inaltei Curți de Conturi măcar de a privi, — nu a controla — întrebuițarea acestor fonduri. Afară de acestea, ministrul de finanțe a sustras din buget 600 de miliarde de coroane, fără a le preciza destinația.

Înaltul comisar d. Shmith se simte prea slab față de iscusitele mașinații pe cari le practică guvernul în chestia aplicării bugetului. Mai ales în jurul ministerului de Război plutește un mister greu de pătruns. Cum se explică, de exemplu, că pentru fiecare soldat se arată un abonament la patru gazete? Înaltul comisar se ocupă serios cu retragerea sa, dacă va întâmpina din partea organelor oficiale noi dificultăți, din pricina cărora nu-și va putea îndeplini misiunea.

* * *

Ungaria nu înțelege nici astăzi realitatea. Conducătorii ei actuali, cari nu s'au putut scutura de nicio prejudecată politică, în loc să țină seama de împrejurările istorice schimbate și să se adapteze lor, țin și mai departe poporul maghiar într'o stare permanentă de surescitare, agitând pe dinaintea tuturor flamura roșie a revanșei apropiate. Se înțelege, că într'o asemenea dispoziție sufletească nu e posibilă nici refacerea financiară a Ungariei. Aruncând în aer sume enorme pentru propaganda îndreptată împotriva vecinilor ei, întreținând mai mulți funcționari decât pe vremea stăpânirii Habsburgilor și organizând o așa zisă jandarmerie cu mult mai numeroasă decât aceea necesară pentru paza ordinii, Ungaria se ruinează văzând cu ochii.

În asemenea împrejurări orice ajutor din partea „Ligei Națiunilor“ e de prisos. Ungaria trebuie să priceapă, că sentința vremii s'a rostit fără apel; numai chibzuindu-și cheltuelile și urmăriind o consolidare înăuntrul nouilor ei granițe, cari îi pot asigura o fericire relativă, Ungaria va reuși să scape de falimentul fatal tuturor celor cari plutesc în nori, în loc de a vedea ce se petrece pe pământ.

Budapesta, Martie 1925

M. B. RUCĂREANU

Caleidoscop electoral

— Câteva momente de reținut —

Când s'a anunțat în Reghinul-Săsesc sosirea d. d. general Averescu și Octavian Goga, dimineața aceea de zi duminică dădea liniștitului târg o înfățișare de și mai aleasă sărbătoare.

Străzile se curățau sârguitor, casele își deschideau ferestrele cu geamuri spălate cu îngrijire, iar pe trotuarele care se târăsc dealungul pieții orașului, după terminarea rugăciunii, grupuri, grupuri, cetățenii așteptau ivirea celor doi ilustrii oaspeți. În Reghin ca și în satele care compun circumscripția Reghinului, în ziua aceea avea să se desfășoare întâiul steag de luptă electorală.

Prin satele unde se știa că vor trece frunțașii partidului popoului, gospodarii, de cu vreme, împodobeau podurile, înălțau arcuri de triumf, iar fanfarele cetățenești își încercau unirea sunetelor în acorduri perfecte. După puterile fiecăreia, comunele românești care aveau să decidă de soarta urnelor din circumscripția Reghinului și-au pus în funcțiune toate motoarele de cultură locală și de frumos, pentru o primire cât mai vrednică.

În adevăr, când au apărut în fața oțelului orășenesc din Reghin, automobilele ce purtau pe d. d. general Averescu și Octavian Goga, entuziasmul românesc al celor veniți să-i înfămpine întuneca realitatea, că ne aflăm într'un colț al țării unde populația minoritară covârșește numericește pe români. Totuși, grupurile de sași și unguri au salutată și ei resemnați dar respectoși. Era respectul involuntar de sigur, pe care n'au putut să și-l rețină la vederea celor doi oaspeți de cea mai desăvârșită individualitate publică.

Clipele acelei zile de Duminică așa au decurs toate, până la cea din urmă, a despărțirii, în cea mai nobilă însuflețire patriotică, și nici o turburare nu a venit să întunece atmosfera de integrală fraternitate dintre românii de pe acele meleaguri și aceia cari însoțeau pe d. d. general Averescu și Octavian Goga, porniți din părțile geografice îndepărtate ale vechiului Regat, Basarabiei, Bucovinei și Banatului.

Patruzeci de călăreți, feciori voinici ai Ardealului, au ieșit să

întâmpine ca în ceasuri de cea mai pioasă slăvire, vizita celor două figuri, în fața cărora inimile plugarilor aveau să-și rupă baerile și să dea drumul spovedaniei lor de amărăciune adâncă.

La Deda, șase fii de plugari au închinat steagurile înaintea „marelui general“, și prin atâtea alte comune însufiețirea populară, de nedescris, își frângea strigătele de bucurie în sonoritatea metalică a acordurilor de fanfară.

Dumineca aceea a fost o zi de emoționant entuziasm țărănesc.

* * *

Joia care a urmat acelei Dumineci, a fost pentru partidul național Joia pătrimilor.

Pe furiș, în noaptea de Miercuri după miezul nopții, simbriașii dlui Vaida au lipit pe zidurile îngrijite ale centrului, afișe prin cari se vesteau cetățenii să asiste la întrunirea partidului național. Alegerea zilei era cu tâlc. Joia se ține târg la Reghin. Așa dar, țărani veniți la târg, îndemnați cu abilitate, puteau să asigure succesul întrunirii. Socoteala însă a dat greș.

A fost destul ca dl Argetoianu să se arate în mulțime, pentruca huiduetele să se urce în serpentine viguroase, spre a cădea biciuitoare, pe capul său plecat pentru întâiaoră, poate. Oricât humor a produs această scenă, mulți s'au impresionat de înfățișarea tragică cu care dl Argetoianu își tăia, prin vacarmul huiduelilor, calea spre localul întrunirii.

Pe scenă au luat loc vre-o șazeci de „doctori“. La fruntea lor oficia popa Man. S'a ridicat să vorbească dl Voicu Nițescu, dar alegătorii i-au făcut o primire îndeajuns de descurajatoare pentru delicata nimă de candidat. Sala răsuna de-o agitație de glasuri rar de auzit. Pe când spectatorii strigau: „trăiască dl general Averescu“, „trăiască dl Octavian Goga“, părintelui Man care voia să-i liniștească i-se aruncau ca niște sfârcuri de bici, explozii verbale, ca: „întorce-te la duhul păstoresc“, „lasă-te de minciuni politice“, „taci, popă Rachieu“, etc., și multe alte invective, cu cari părintele Man cu propriile sale merite și-a împodobit viața.

În tot timpul acesta, d. d. Vaida și Dobrescu, neputincioși, pe scenă, arătau mulțimii pumnii, pe când dl Argetoianu, tras la ochi, cu obraji mai buhăiți ca de obicei, se făcuse urât, urât de tot.

În cele din urmă, părintele Man, vulpe dibace, s'a prefăcut reîntors către cele ce i-au dat haina duhovnicească, și a reușit să smulgă tăcerea mulțimii, care, îndată, a părăsit întrunirea.

Dar în urma acestei victorii, deziluzia le-a fost și mai grea. Rămăsese în sală vreo douăzeci de mercenari. Și mulți se minunau, pentruce acești douăzeci nu se urcă pe scenă, ca să ia locul celor șazeci de fruntași înfierbântați?

Se înțelege, din lipsă de ascultători, întrunirea s'a închis. Ca în „Cidul“ lui Corneille...

* * *

Statul major al partidului național, întrunit în grabă, a avizat la măsurile de rigoare. S'a hotărât o propagandă crâncenă, cum târgurile Ardealului n'au mai știut o vreodată. Rolurile s'au împărțit imediat, după punga și apucăturile electorilor dlui Vaida. Unii cu banul, alții cu minciuna, băutura sau chiar și bătaia. Dnii Argetoianu și Vaida s'au improvisat în neșugători de voturi. Alianța Renner-Blank se desfășura pe tarabe. Insuși d. Pavlică Brătășanu a fost în mod simțitor generos în acest prilej.

Oricât de crâncenă a fost pusă la cale propaganda electorală pentru reușita dlui Voicu Nețescu, piedecile se arătau de neînvins. Astfel, părintele Man, care trafica cu banul, cu minciuna și cu băutura dintr'odată, a fost suduit de alegători și alungat din cârciumi. Câmpul de operații și-l instalase la Ibănești, încrezut prea mult în forțele-i electorale, știind că în acea comună alegătorii au declarat că-și vor da voturile dlui Octavian Goga, ceea ce s'a și întâmplat. Dar în Ibănești părintele Man și-a frânt antenele sborurilor de propagandist. Zadarnic și-a înăcrit pânțele de rachiu. Sănătatea corpului de alegători i-a dovedit acum, cât de ridicol era mai ieri, când își dădea aere de mare elector. A scăpat, înșă, fără nici-o contondență vizibilă. C'a fost puțin pipăit la șolduri, când era poftit de locuitori să părăsească cârciumele, este ceva prea nesperios, ca să figureze într'un proces-verbal.

Mai rea a fost soarta dlui Aurel Dobrescu, care conducea bătele dlui Maniu. Slab în alegerea armelor, dumnealui a fost ținta unor lovituri cu mult mai primejdioase. Cine scoate sabia, de sabie va pieri. Alegătorii indignați de amenințările bandei de bătăuși, când s'au văzut loviți de zurbagii au ripostat eroic. D. Dobrescu a fost cules de subt dărâmături ca un Samson biblic, fără plete...

* * *

Intimidați, prietinii ciomagului s'au văzut siliți să se mai domolească. Constatând cam târziu, (trebuie s'o recunoască și d. Dobrescu) că băta are două capete, au renunțat să mai sângereze generoasa lumină a soarelui. În schimb, nopțile au fost întrebuințate pentru atacurile de disperare. Minciuna bătu la porțile gospodărilor înscriși pe anumite liste, pe când banul transformase cârciumile în zărăfii.

Comuna Deda, doară, dacă va fi întrebată cândva, va face o suficient de edificatoare mărturisire despre bogăția risipită de d. d. Vaida și Argetoianu. Un cârciumar din Deda, văr dulce cu d. Albert Honigman, numai într'o singură noapte a putut să transforme în valută curentă cei „trezeci de arginți” pe cari i-a moștenit din îndepărtate timpuri evanghelice. Așa dar într'o singură noapte cârciumarul Șandor Silberstein, ruda eminentului publicist, s'a pomenit cu un spor la capital de trezeci de mii de lei.

În proporție, și alți veridulci ai familiei Brănișteanu și-au umplut teighelele cu prețul conștiințelor țaranilor necăjiți, cari și-au asvârlit voturile în obrazul dlui Vaida.

Interesantă a fost însărcinarea dată dlui Pavlică Brătășanu.

domnia-sa a operat printre sași. In comunele Ideciul de jos și Ideciul de sus, respectabilul bogătaş a aruncat banii ca pe o masă de joc la Monte-Carlo...

* * *

Odată ce organizatorii de scandaluri au fost scoși din luptă și au lăsat cale liberă circulației monetare, bătaia a fost înlocuită cu politeța excesivă. D. Dobrescu, din agresiv și spurcat la gură, deveni cel mai exigent cunoscător al codului manierelor elegante. Popa Man căuta să-și îndulcească vocea răgușită de prea multă frecționare laringială cu alcool, iar d. Vaida nu mai arunca alegătorilor cari nu-i vorbeau pe plac, vocabularul cu care-l instruisese scatologia dlui Argetoianu.

Liniștea creștea violent. Se însera. Eram în ora despuierii urnelor. Propagandiștii amuțise în așteptarea rezultatului. Bani nu mai erau, vorba era de prisos. Acum vorbea cifra, mizerabila cifră a totalizării.

La otelul orășănesc din Reghin, toate ferestrele erau luminate. Sute de curioși așteptau efectul framântărilor electorale de două săptămâni. Ultimul vestitor, vestitorul cifrei decisive coboară dintr'un automobil și strigă: „Trăiască deputatul nostru Octavian Goga“.

Rezultatul se aflase.

La cartierul general al partidului național luminile se stinseră cu o grabă de învinși. D. d. Argetoianu și Brătășanu își pipăiau buzunarele deșerte; părintele Man era topit; d. dr. Aurel Dobrescu își număra cu neîncredere coastele. Dumnezeu știe ce-o fi făcut d. Vaida...

Sparta zeilor era asigurată: cu primul tren, zii trebuiau să părăsească Reghinul-Săsesc.

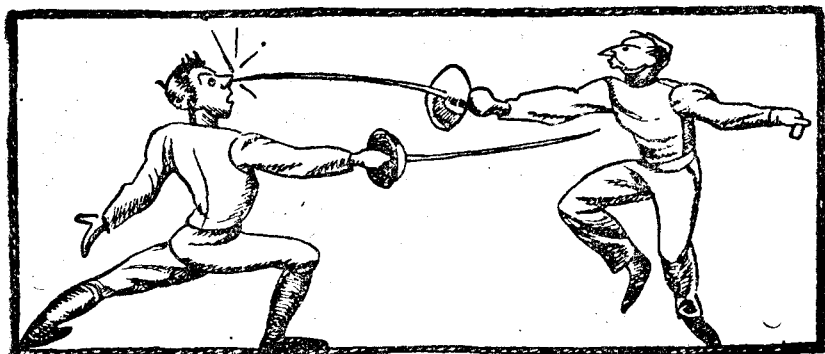
* * *

Toți câți am luat parte la campania electorală a alegerii dela Reghin ne-am înapoiat la vetre cu sufletele întunecate de scârbă. Cu adversarii cari își asmut pe câmpul de propagandă căprari politici ca popa Man sau ca minusculul domn Dobrescu, lupta devine desgustătoare.

De unde s'au rătăcit specimene atât de stranii pe plaiurile pline de poezie și cântec ale Ardealului? Și cine a găsit lucru chibzuit, ca pentru câștigarea unei victorii problematice fără îndoială, să se otrăvească curata conștiință nativă a nevoiașului agricultor, cu banul inconștienții bogătașe și înstreinate de neam?

Leția dela Reghin să fie de învățătură tuturor politicianilor fără scrupul.

M. SILVESTRU

GAZETA RIMATĂ

Explicații...

Când au pornit vijelioși
Vitejii spărgători de urnă,
N'nduplecați și fioroși,
Tocmiți cu bâte și diurnă,
Și când s'au repezit în sbor,
Desfășurându-și lung șiragul, —
De-asupra blândului popor
Cu forță proiectând ciomagul, —
A fost în Reghinul Săsesc
O panică 'nspăimântătoare.
— „Păziți, că aștia ne stâlcesc!...
„Au revolvere!... Și topoare!...

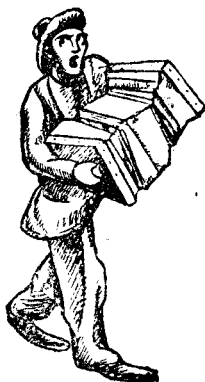
În fruntea cetei de haiduci
Se așezase, — înțeles cu
Ai săi tovarăși de răscruci, —
Vestitul Aurel Dobrescu.
Teribilul conchistador,
Cu'ngrozitoarea lui prestanță
Țipă: „Să știți c'o să-l omor
„Ca pe o simplă ordonanță,

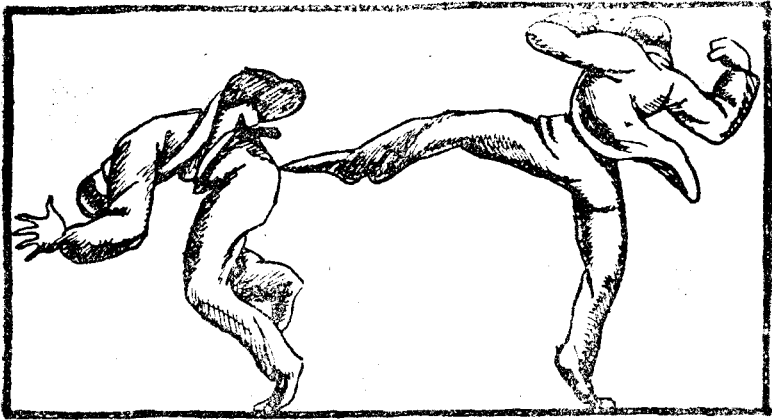
„Pe-acel ce n'o vota cu noi
„Și-o încerca să ne reziste:
„Să nu pornească la război
„Acel ce vrea să mai existe!“

Dar nu știu cum s'a întâmplat,
Că marii spărgători de urnă
Porniți în fiecare sat
Cu bâte groase (și diurnă),
La Reghin n'au avut noroc
De biruințe prea ușoare,
Și s'au întors, plouați, la loc,
Goniți cu coada'ntrre picioare...
Și-acuma, scribii pricepuți,
Explică toți, din călimare,
De ce și cum au fost bătuți.

Și asta, e o consolare!...

POPA ION din AGÂRBICIU

INSEMNĂRI

Alegerea dela Gorj. — Partidul național n'a avut noroc în alegerile parțiale. A căzut la amândouă examenele. La Reghinul-Sășesc, cu toată risipa de bani, de rachiu și de calomnie, cu toată concentrarea de oratori, de bățauși și de automobile, d. Iuliu Maniu a fost rușinos înfrânt, — „la el acasă“, cum ar zice regionaliștii cu barbă dela *Patria*. La Gorj, unde prospăta mixtură de foști tachişti, iorgişti, și argenteieni avea de gând să și arate forța ei electorală sub conducerea dlui Csicsó Pop, înfrângerea a fost tot atât de dureroasă. E drept, că d. Ion Petrovici, candidatul partidului poporului, a fost întrecut cu câteva sute de voturi de candidatul guvernamental, care a avut la îndemână toate mijloacele de rigoare pentru a corecta puțin vocea urnelor. În privința aceasta, alegerea dela Gorj nu prezintă nicio surpriză și nu constituie nicio indicație.

Cu totul altfel se prezintă lucrurile dinspre partea partidului național. Ale-

gerea dela Gorj, cași zcea dela Reghin dealminteri, trebuia se însemne un soi de verificare a sentimentului popular față de recentul „act istoric“ al fuziunii. Adunând subț firma istorică a partidului național fărămiturile moștenirii tachiste, mica ceată de ascultător ai cursurilor de vară dela Vălenii de Munte și anemica dizidență aventuroasă a dlui C Argetoianu, d. Iuliu Maniu trâmbițase pretutindeni întemierarea celui mai puternic partid de opoziție, singurul organism politic urșit să ia succesiunea actualei guvernări. Iar despre partidul poporului, numeroasele gazete ale fostului președinte al Consiliului dirigent vorbeau cu un teribil dispreț, ca despre un partid care în Ardeal nu există, iar dincolo, în vechiul Regat, a dat faliment...

Vai, pentruce s'o fi însărcinat realitatea să spulbere frumoasele visuri ale fuziunii? Căci realitatea ne-a dat dreptate nouă acestora cari am spus, că respingând ideia unei contopiri sincere

cu partidul poporului și cu partidul țărănesc, — singurele organizații politice românești cu rădăcini în inima mulțimei, — gruparea provincială a dlui Iuliu Maniu și-a tăiat pentru totdeauna drumul spre o colaborare cu curentele politice populare. Alegerea dela Gorj ilustrează de minune această situație, căci, adunând laolaltă sufragiile întrunite de candidații celor două partide de opoziție, — cu care dl Iuliu Maniu a refuzat să se unească de dragul dlui C. Argetoianu, — ne aflăm în fața unui total de 7215 voturi, în vreme ce candidatul partidului național, — al fostilor tachiști, al iorghiştilor și al argenteoienilor, — n'a reușit să smulgă decât 2114 voturi. Iar dacă luăm în parte voturile date în favoarea partidului poporului pe de o parte și a partidului țărănesc pe de alta, ajungem la constatarea, de o matematică asprime, că *fiecare* din candidații acestor două partide au întrecut partidul național cu câte 1500 voturi.

Clasificarea partidelor după alegerea dela Gorj, prin urmare, e limpede. Partidul liberal, întrebuițând în folosul său toate mijloacele pe cari i le pune la îndemână puterea, a reușit să iasă deasupra urnei care-l favorizează. În fața sa se ridică două partide de opoziție, partidul poporului și partidul țărănesc, dintre cari acesta din urmă nu poate revendica singur puterea, neavând organizații nici în Ardeal, nici în Bucovina. Iar partidul național, mozaic hibrid și ridicol, joacă cu emfază în mijlocul acestei frământări, rolul unei perfecte inutilități.

Sau, cum s'ar zice, încurcă lumea de geaba.

Români dintr'o bucată! — Viața politică a Ardealului mai prezintă pe alocuri anumite curiozități, cari ar putea, după împrejurări, să stârneasă râsul sau să provoace indignare. Ne

mai luptăm încă din greu cu nămolul confuziilor și cu stăruitoarea cascadă, de minciuni, într'un amestec de veselie și de tristețe, așteptând cu nerăbdare ziua în care oamenii vor fi judecați după propriilor lor însușiri, iar evenimentele după adevărate lor semnificație.

Nu ne-am hotărât, de pildă, dacă trebuie să ne supărăm sau trebuie să râdem, văzând cu câte superbă intransigență protestează căpeteniile partidului național împotriva așa numitului „pact dela Ciucea”, și cu câtă emfatică siguranță ne bănuiesc că avem de gând să jertfim unitatea statului român de dragul minorității maghiare din Ardeal. Ne aflăm, ca prin minune, în fața unor români dintr'o bucată!

Ia să ne aducem puțin aminte, și să vedem, de unde a răsărit șovinismul integral al acestor foști robi ai sintaxei maghiare, cari nu gândesc nici astăzi în românește, și cari n'au eliminat încă din sângele lor otrava Budapestei! Nu sunt domnii aceștia aceiași cetățeni disciplinați ai Ungariei de ieri, cari începuseră târguiala de împăciuire cu contele Tisza la 1913? Nu sunt ei aceiași oratori cu gura mare, cari făceau declarații de umilită fidelitate pe vremea răsboiului, în Camera din Budapesta? Nu se așezaseră ei la tratative, în toamna anului 1918 la Arad, după prăbușirea militară a Austro-Ungariei, ca să fixeze dimpreună cu dl Oskar laszi relațiunile de bună conviețuire cu stăpânitorii de ieri, în cadrele Ungariei? Și, în sfârșit, nu sunt ei aceea cari au redactat în celebra cameră de hotel din Alba-Iulia, nu mai puțin celebrele hotărâri pe temeiul cărora s'a făgăduit „autonomia națională” pe seama fiecărei minorități din Ardeal?

De când, și în ce fel, au ajuns a-

cești cavaleri ai tuturor tranzacțiilor, să suspecteze intențiile unui om ca dl Octavian Goga, care, orice s'ar zice, numai șovăitor n'a fost în ceea ce privește apărarea integrității naționale? E un mister care ar trebui deslegat. Dl Alexandru Vaida, fost colaborator al revistei *Oesterreichische Rundschau*, are cuvântul împotriva dlui Octavian Goga, tovarășul de glorioasă pibegie al părintelui Lucaci.

S'auzim.

Libertatea presei. — D. A. Bardescu, fost deputat, doctor în Drept și director al ziarului *Indreptarea*, unul dintre puținii noștri gazetari de profesie care adaugă la meșteșugul său o cultură temeinică și o desăvârșită cinste sufletească, a tipărit în atelierele „Indreptărei”, într'o elegantă broșură, câteva considerațiuni constituționale asupra libertății scrisului. Distinsul publicist aruncă astfel în discuție, încă odată, o problemă talmăcită pe toate fețele în mijlocul tinerei noastre democrații.

Prețind dreptul oricărui cetățean de a-și manifesta în public opiniile sale politice, ca pe una din cele mai mari cuceriri spirituale ale civilizației, d. A. Bardescu se declară adversarul oricărei îngrădiri în ceea ce privește libertatea presei. În necontenita prefacere a societății omenești, în veșnica ei alegare după mai bine, curente politice răsar, înfloresc și pier, ca într'o simbolică goană a torțelor. Tirană care împiedică libera exprimare a ideilor, — așa cum se petrece astăzi în Rusia Sovietelor, — pregătește primejdioasa osificare a formelor sociale.

Principiul libertății implică însă noțiunea de răspundere. D. A. Bardescu nu uita să pună în cumpănă această binefăcătoare contragreutate, menită să asigure vieții de stat, în permanentă

transformare, sentimentul de siguranță a echilibrului moral. Libertatea fără răspundere, iată obârșia anarhiei. Presa liberă nu poate fi, în același timp, și irresponsabilă.

În cadrul acestor judecăți normale, pe cari le-am afirmat și noi de-atâtea ori, va trebui să se procedeze la redactarea unei legi a presei, care să așeze funcțiunea rodnică a acesteia, între cenzura inchizitorială care te silește să-ți înăbuși cugetarea sau să-ți îngropi păreri în pământ ca bărbierul regelui Midas, și gazetăria de răscruce care te lasă să lovești, fără consecințe pentru calomnatori, în cinstea deaproapelui tău. Această lege a presei o așteptăm. Nădăjduim că ea va fi alcătuită în înțelesul acestor revendicări pe seama onestității de gândire.

Paraziții coroanelor. — Violența cu care ne atacă foile partidului național, dela cele oficioase până la cele clandestine, nu constituie pentru noi o surpriză. Cu valul acesta de ură galbenă, care răspândește un miros amar, ne-am mai întâlnit odată, de-alungul pașnicilor comune din jurul Reghinului-Săsesc. Calomnia s'a lăfăit și atunci în voie, trecând dela o ureche la alta pe furis și infectând atmosfera cuvințioasă a unui colț liniștit din Ardeal. De data aceasta infamiile călătoresc pe hârtie tipărită, cu binevoitorul concurs al poștei române, dela un capăt la celălalt al țării. Cele mai stupide și mai imorale născociri făcuse din capetele înfierbântate ale acestor adversari fără rușine, pentru cari orice mijloc de luptă e utilizabil și orice fărădelege e scuzabilă.

În deosebi, trebuie să admirăm perfectă îndrăsneală, cu care acești întretreinuți ai Albei-Iuliei aruncă pe socoteala altora propriile lor operațiuni suspecte. Așa procedează și *România*,

când vorbește despre „afacerile cu coroane,” pe care le ar fi făcut cândva, ba chiar le ar fi și mărtur sit, dl Octavian Goga a... Ca și când dl Octavian Goga, și nu oamenii dlui Iuliu Maniu, ar fi adus din Budapesta vagoane de coroane bolșevice, pentru a le ștampila la Sibiu; ca și cum dl Octavian Goga și nu dnii Csicsó Pop și Sever Dan, ar fi schimbat la București, în 1920 sute de mii de coroane cu câte un leu bucata într-o vreme ce pe piață se vindeau cu treizeci de bani; ca și cum dl Octavian Goga, și nu partizanii de astăzi ai comitetului de o sută, ar fi prezentat spre schimbare, la „Banca Națională”, zeci de milioane de coroane...

E ceva mai mult decât ridicol, ca paraziții coroanelor de pe vremea Consiliului dirigent să vorbească despre fapte pe cari ei înșiși le au săvârșit. Intre dl Octavian Goga și coroanele răposatului Consiliu dirigent n'a existat *absolut nicio legătură*. Nu s'ar putea spune acelaș lucru, de pildă, despre dl Aurel Vlad...

Cu altfel de coroane a avut de-aface dl Octavian Goga. Dacă ar fi să-l lăudăm, am pomeni despre coroana de lauri, care a încins acum douăzeci de ani fruntea sa de poet. Dar, ca să nu pomenim decât despre prezent, împletind însemnarea noastră cu motive de actualitate, vom ridica în văzul tuturor coroana mortuară, pe care am aruncat-o deasupra mormântului prospăt unde odhnește gloria electorală a partidului național...

Biserica și politica. — Fariseii vieții noastre politice au tresărit de indignare, deunăzi, pe lungi coloane de gazetă, denunțând opiniei noastre publice „intervenția” patriarhului Miron Cristea în alegerea dela Reghin.

Mai întâi, o mică restabilire a faptelor. Să se știe, nu există nicio „păsto-

rală”, și nu e vorba de niciunfel de „ordine politice” date preoților ortodocși. Cu totul altfel se prezintă lucrurile. Patriarhul nostru, având vechi legături cu satele din apropierea Topliței, care e locul său de naștere, a fost întrebat de câțiva fruntași din acea parte, ce atitudine să ia față de alegerea dela Reghin? Sanctitatea sa, căruia, credem noi, nu i se poate interzice cu desăvârșire orice opinie politică, a sfătuit, pe cei cari l-au întrebat, să nu facă greșeala de a lupta împotriva unui bun fiu al bisericei, de pe urma căruia aceas a a avut și va mai avea rodnice foloase.

Așa stau lucrurile. Dar acum, întrebăm: pentru ce nu se miră nimeni, și nu protestează, împotriva faptului, că mitropolia din Blaj trimite totdeauna, la fiecare alegere, ajutoare partiului național, transformând pe cuvioșii canonici în frivoli agenți electorali?

Ce le-am promis. — Liniștiți vă, acesta nu e titlul unei noi romane la modă... E o îngrijorare acută exprimată la „ultima oră politică” a ziarului *Vitorul*. Pornind dela ideia, plasată cu desăvârșire în vânt că alegătorii unguri din circumscripția Reghinului au votat cu partidul poporului, se întreabă cu o patriotică și înduioșătoare teamă, „în baza căror promisiuni” a obținut dl Octavian Goga sufragiile maghiarilor?

Ne grăbim să risipim neliniștea confratelui nostru, dându-i toate deslușirile în cercul Reghinului sunt înscrși în listele electorale 2000 alegători unguri. Cu prilejul ultimei alegeri parțiale din acel cerc, la care guvernul n'a pus candidat, alegătorii unguri au fost îndemnați de fruntașii partidului maghiar să voteze cu dl Octavian Goga. Nu facem din aceasta nicio taină, deoarece indemnul n'a fost dat pe ascuns, ci în chip public, la lumina

zilei. Motivele pentru cari partidul maghiar a luat această hotărâre nu sunt greu de ghicit. Ele au fost lămurite de altfel printr'un manifest al acelui partid, și prin ziarele maghiare. Amintindu-și de guvernarea dreaptă și civilizată a partidului poporului, și știind că tot partidul poporului va fi chemat să urmeze la cârma țării după partidul liberal, conducătorii poporului maghiar din Ardeal au crezut că e bine să arate astfel încrederea lor și față de guvernarea de mâine. În ceace ne privește, — și nu prea înțelegem pentru ce e nevoie s'o mai spunem, — nu ne-am legat cu nicio făgăduială, care să fie potrivnică intereselor naționale românești și unității politice a statului român. Așa ceva n'am fi fost în stare să facem tocmai noi, cari nu i-am mișcat pe unguri nici atunci când am cerut desrobirea Ardealului, nici când am ajuns stăpâni pe propria noastră soartă.

Ce s'a întâmplat însă? Oamenii partidului național, aruncați în lupta electorală dela Reghin cu toată des-nădejdea nat fragiatului care s mte că-i fuge terenul de subt picioare, au pornit o operație desmățată de supralicităție, reușind să atragă pe alegătorii unguri de partea lor. Mijloacele întrebuite în acest scop se cunosc. Partizanii dlui Iuliu Maniu au amintit pretutindeni de hotărârile de la Alba-Iulia, care proclamă dreptul minorităților „de a se întruni, de a se administra și de a se judeca în limba lor proprie“, și s'a angajat să respecte, când va veni la guvern, privilegiile pe cari nici un partid românesc nu le poate oferi, decât poate cu gândul nemărturisit de a înșela pe cei ce le ascultă.

Dealtfel, faptul că alegătorii unguri din cercul Reghinului n'au mai votat, decât în parte, cu candidatul partidului poporului, reiese limpede dintr'o examinare mai deaproape a rezultatelor

parțiale, pe secțiile de votare. Cazul cel mai caracteristic ni-l ofere secția de votare Aluniș, unde, din 474 alegători unguri, 281 s'au pronunțat pentru partidul național. Acelaș lucru s'a petrecut în toate comunele. Voturile ungu-rești s'au împărțit și la Brâncovenești, și în Morăreni, și la Gurghiu, și în orașul Reghin. Nu știm dacă e bine, nu știm dacă e rău, dar ținem să se înregistreze acest amănunt, pe care-l confirmă cifrele, asigurând încă odată pe toți profesorii roștri întărziți de patriotism, că n'am urmat partidul național în această operă de supralicităție minoritară ca să ne păstrăm sufragiile maghiare.

Ochi pentru ochi . . . Bătrânul gazetar Milie, care a ajuns multimilionar exploatând o viață întreagă aria răsufiată a celor trei șobolani, dă prin ziarul *Lupta* câteva sfaturi dlui dr. Aurel Dobrescu, arătându-i cum trebuie să-și ia sat sfăcie pentru pățania dela Reghin. După o lungă și rodnică intimitate cu „Alianța israelită“ și cu cei doi frați Honigman, (noroc că nu sunt mulț!) dl C. Mille se declară de partea moralei talmudice: „Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte!“ În acest înțeles, venerabilul maestru al șantajului e de părere, că dl dr. Aurel Dobrescu trebuie de-acum să-și facă dreptate singur, încercându-și încă odată norocul într'o agresiune îndreptată împotriva dlui Octavian Goga.

Noi credem că sfatul nu e tocmai bun, din două motive. Mai întâi, pentru că socoteala de acasă nu se potrivește totdeauna cu cea din târg, și s'ar putea întâmpla ca riposta să fie mai bine plasată decât atacul. Un om prevestit din vreme, se știe face cât doi. Apoi, pentru că nu vedem eficacitatea sistemului. Dacă dl dr. Aurel Dobrescu, avântându-se pe valurile incerte ale scandalului, n'a fost ajutat de soartă și s'a

văzut pus la locul lui, — n'are decât să se răfuiască, — la cea dintâi ocazie, cu adversarii săi de atunci. Așa e firesc și așa e logic.

Dar noi admitem, în definitiv, dacă suntem constrânși de împrejurări, și teoria dlui C. Mille. În cazul acesta, sfătuim pe dl. Iuliu Maniu să-și păzească bine pielea, deoarece îl prevenim, că ceadințai încercare de atac din partea oricărui dintre aderenții săi politici își va avea ecoul convenit pe feciorelnicul dumisale obraz.

„Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte . . .“

Un fapt insignifiant. — Ultimele erupțiuni telefonice ale reverendissimului dela *Unirea* din Blaj au avut un mic răsunet și în coloanele revistei noastre. Dar, pe ilustrul târnăvean îl nemulțumește faptul, că am însărcinat cu redactarea acestui răsunet un condeiu prea puțin competent.

E foarte pretențios magnificul nostru telefonist, dar n'avem ce face. Competența, se știe de când există lumea, e monopolul partidului național și al *Unirii* dela Blaj. Reverendissimul telegrafist își permite totuș o afirmare care întrece marginile oricărei competențe. În ultima-i erupțiune, se învinuiește pe noi, că am dori o încetare a certelor confesionale prin decapitarea bisericii române gr. catolice. Cetitorii sunt în măsură să controleze scrisul nostru, și să judece dacă este îngăduită folosirea unor astfel de mijloace de apărare.

O purificare a moravurilor în biserica gr. catolică română, și o revenire a unora dintre clarissimii bătăioși la sentimente mai creștinești, da, o socotim și noi urgent necesară. Dar ceace ni se atribuie noi nu am scris nici măcar printre șire. De-aceea, față de canonicul dela aparatul telefonic nu putem avea decât creștinescul sen-

timent al compătimirii. Viitoarelor erupțiuni telefonice n'o să le mai putem da vre-o aterție. Vom ști întotdeauna că stăm în fața unui... „fapt insignifiant.“

Societatea Scriitoarelor Române.

— „Nu este o grupare de ambiții deșarte, nici manifestarea unor dorințe de emulație cu scriitorii noștri, pe cari știm să-i prețuim în frumoasa lor activitate, ci pur și simplu o necesitate a sufletelor noastre pentru croirea unui teren mai larg a dezvoltării frumosului“, ne spune o membră fruntașă a societății. Din constituirea comitetului, sau a biroului cum a fost numit, vedem că gruparea s'a făcut într'adevăr din ceace avem mai bine reputat în meșteșugul scrisului feminin. Inițiatoarea și prezedinta societății, Adela Xenopol, ne-a dat din viața războiului; un bun roman cu mult simț patriotic și umanitar. Numele vicepreședintelor: Constanța Hodoș, Isabela Sadoveanu, Margareta Miller-Verghi, — a secretarelor: Natalia Negru, Raicoviceanu — Fulmen, Laurenția Bacalbașa, — a referendarilor, chemata să aprecieze valoarea cărților ale căror autoare ar voi să intre în societate: Bucura Dumbrava, Sofia Nadejde și Laura Vampa, — sunt tot atâtea garanții că activitatea „Societății Scriitoarelor Române“ va fi rodnică și binefăcătoare culturii noastre naționale.

NOTIȚE BIBLIOGRAFICE

GAMBETTA, viața și opera lui, de Tudor Teodorescu-Braniște. Cuprinzând: Gambetta avocat. Procese celebre. Gambetta deputat. Gambetta în România, în anul 1868. Gambetta despre întregirea României, în anul 1875. Creatorul republicei franceze. Un volum de 126 pagini bogat ilustrat, ed. „Cultura Națională“, 30 lei.